

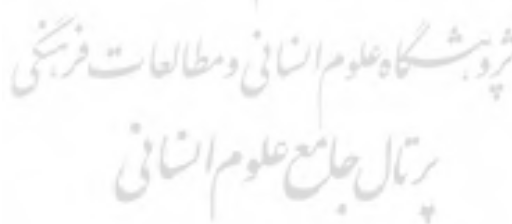
The Paradigmatic Pattern of Moral Themes in Sacred Defense Cinema

Omid Ali Masoudi (Ph. D.)¹
Seyed Reza Naghib Al-Sada (Ph. D.)²
Fatemeh Ganj Karimi³

Abstract

The present study seeks to identify the paradigmatic pattern of moral themes in the sacred defense cinema that has been formed through the production of Movies of this period in Iran. In this study, quantitative content analysis method has been used. For this purpose, in addition to the documents that clarify the situation of the Holy Defense cinema in Iran, the content analysis of the purposeful samples of the prominent Movies of the Holy Defense cinema in the last four decades (60, 70, 80 and 90) has been used. The findings showed that according to the category of Movies, the most attention was paid to War Movies and the least attention was paid to war comedy cinema. The moral themes of the Movies are more focused on professional ethics, such as self-sacrifice, and social and individual ethics are inferior.

Keywords: *Ethics, Sacred Defense, Cinema, Sacred Defense Cinema, Framing, Ethical Themes.*

-
1. Correspondent Author: Associate Professor and Director of the Department of Communication, Soore University, Masoudi@soore.ac.ir.
 2. Faculty member of Allameh Tabataba'i University Communication Department, naghibulsadat@yahoo.com
 3. Master of Propaganda and Communication, Soore University, fatemeh.ganjkarimi@gmail.com.

الگوی پارادایمیک مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس

دکتر امیدعلی مسعودی*، دکتر سیدرضا نقیب‌السادات**

فاطمه گنج کریمی***

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱۵

چکیده

پژوهش حاضر به دنبال شناخت الگوی پارادایمیک مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس است که به واسطه تولید فیلم‌های این دوران در ایران شکل گرفته است. در این مطالعه از روش تحلیل محتوای کمی استفاده شده است. برای این منظور، علاوه بر اسناد و مدارکی که روشنگر وضعیت سینمای دفاع مقدس در ایران است، از تحلیل محتوای نمونه‌های هدفمند فیلم‌های برجسته سینمای دفاع مقدس در چهار دهه اخیر (۶۰، ۷۰، ۸۰ و ۹۰) استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که در مقوله مضمون فیلم‌ها بیشترین توجه به فیلم‌های منتقد جنگ و کمترین توجه به سینمای کمدی جنگی بوده است. مضامین اخلاقی فیلم‌ها بیشتر بر اخلاق حرفه‌ای، مانند ایشارگری متمرکز بوده است و اخلاق اجتماعی و فردی در رتبه کمتری قرار دارند.

کلیدواژه‌ها: اخلاق، دفاع مقدس، سینما، سینمای دفاع مقدس، قاب‌بندی، مضامین اخلاقی.

masoudi@soore.ac.ir

naghiebulsadat@yahoo.com

fatemeh.ganjkarimi@gmail.com

*. نویسنده مسئول: دانشیار و مدیر گروه ارتباطات دانشگاه سوره

** . عضو هیأت علمی گروه ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی

*** . کارشناسی ارشد تبلیغ و ارتباطات دانشگاه سوره

مقدمه

آثار سینمایی هر کشور می‌تواند نشان‌دهنده فرهنگ و هویت کشور و سرزمین باشد و ارزش‌های اخلاقی آن جامعه را به نمایش بگذارد. امروزه سینما، به واسطه ویژگی‌های ذاتی همچون گستردگی، نفوذ، تعداد مخاطب، تصویری بودن و قابلیت جلب هم‌ذات‌پنداری مخاطب جزو قدرتمندترین، بانفوذترین و تأثیرگذارترین رسانه‌ها به شمار می‌آید و می‌تواند در حوزه فرهنگ و تأثیرگذاری مؤلفه‌های فرهنگی همچون مضامین اخلاقی نقش پررنگی را ایفا کند و از همه مهم‌تر اینکه جامعه را به سمت اخلاق‌گرایی سوق دهد.

اخلاق یکی از نیازهای اساسی برای هر جامعه است. اسناد گواهی می‌دهند که در سخت‌ترین برهه‌های تاریخ این سرزمین، مردمانی بوده‌اند که اخلاق را به بهترین شکل ممکن به منصفه ظهور رسانده‌اند. ارزش‌های اخلاقی در هشت سال دفاع مقدس، طی دهه‌های اخیر بسیار مورد ستایش قرار گرفته است. در این حوزه، پرده نقره‌ای (سینما) توانسته است فیلم‌های زیادی تولید کند، به نمایش بگذارد و به جنگ و مسائل و تأثیرات پس از آن پردازد. پرداختن به اخلاق در سینمای دفاع مقدس به مثابه یک ارزش برای جامعه بسیار حائز اهمیت است و یک نوع فرهنگ‌سازی را از طریق هنر به نمایش می‌گذارد که باید بیشتر زیر ذره‌بین محققان قرار گیرد. همان‌گونه که مقام معظم رهبری فرمودند: «جنگ برای ما یک گنج بود»؛ بی‌گمان بخشی از ارزش‌های این گنج همان قاب‌بندی اخلاق است که میراث ماندگار دوران دفاع مقدس به شمار می‌آید. حفظ و گسترش این میراث می‌تواند به مدد این ژانر سینمایی صورت پذیرد. شناخت الگوی پارادایمیک مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس بنابر همین ارزش‌ها، ضرورت و اهمیت می‌یابد.

پژوهش حاضر با عنوان «الگوی پارادایمیک مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس»، به دنبال شناخت مضامین اخلاقی و شیوه به کارگیری آن در قاب سینمای دفاع مقدس است که در آن، مضامین اخلاقی به کار برده شده در فیلم‌های سینمایی دفاع مقدس طی چهار دهه اخیر بررسی شده است. از آنجایی که روش این پژوهش، تحلیل محتوای استنباطی است، می‌توان به شرایط اجتماعی، ارزش‌ها، نگرش و نگاه سینماگران به اخلاق، جنگ تحمیلی، دفاع مقدس و تبعات و کاربرد آن در جامعه دست پیدا کرد. به این ترتیب، این تحقیق می‌کوشد به این موضوع پردازد که فیلم‌سازان ایرانی چگونه مضامین اخلاقی را در فیلم‌های خود جای داده‌اند و به آن

پرداخته و توانسته‌اند با استفاده از این رسانه، پیام‌هایشان را در راستای گسترش اخلاق در قالب مضامین اخلاقی به گوش مخاطب رسانده، موفق عمل کنند. اما آیا موفق شده‌اند مضامین اخلاقی را به شکلی درست بر پرده نقره‌ای به نمایش بگذارند؟

بنابراین، سؤال اصلی در این پژوهش، چگونگی و شیوه شکل‌گیری الگوی پارادایمیک مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس است. انگیزه انتخاب این موضوع از آن باب است که اخلاق یکی از موضوعات مهم و اساسی در هر جامعه‌ای به شمار می‌آید و نبود آن، آسیب‌های فراوانی به دنبال خواهد داشت. از سوی دیگر، سینما به عنوان رسانه‌ای قوی و تأثیرگذار جذابیت فراوانی برای پژوهشگر فراهم می‌سازد و از میان موضوعات مختلف، پژوهشی با نگاه فرهنگی و ارتباطی (میان‌رشته‌ای هنر) که پیشینه زیادی هم در کشور ما ندارد، می‌تواند به عنوان یک مسئله مهم، محقق ارتباطات را به خود مشغول سازد. اکنون که فضای جامعه نیازمند رعایت اخلاق فردی و اجتماعی است، می‌توان با شناخت مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس، تهیه‌کنندگان و کارگردانان را در تولید و نمایش فیلم‌های موفق‌تر در عرصه اخلاق فردی، اجتماعی و حرفه‌ای یاری رساند.

هدف تحقیق

شناخت چارچوب مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس

سؤال اصلی تحقیق

بیان مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس چگونه است؟

سؤالات فرعی تحقیق

۱. مضامین اخلاقی در فیلم‌های مورد بررسی کدام‌اند؟
۲. مضامین فضایل اخلاق فردی در سینمای دفاع مقدس کدام‌اند؟
۳. مضامین رذایل اخلاق فردی در سینمای دفاع مقدس کدام‌اند؟
۴. مضامین فضایل اخلاق اجتماعی در سینمای دفاع مقدس کدام‌اند؟

۵. مضامین رذایل اخلاق اجتماعی در سینمای دفاع مقدس کدام‌اند؟
۶. فضایل اخلاق حرفه‌ای در سینمای دفاع مقدس کدام‌اند؟
۷. رذایل اخلاق حرفه‌ای در سینمای دفاع مقدس کدام‌اند؟
۸. مخاطبان مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس چه کسانی هستند؟
۹. جهت‌گیری اخلاقی در سینمای دفاع مقدس چگونه است؟

پیشینه تحقیق

صابری و سزای تورک (۱۳۹۶) پژوهشی را با عنوان «اخلاق و ارزش‌های انسانی در فیلم‌های سینمایی قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران» انجام دادند. این پژوهش به بحث اخلاقی پرداخته و فیلم‌های دهه‌های مختلف را مورد بررسی قرار داده است، لذا به پژوهش حاضر مربوط می‌شود. هدف این پژوهش بررسی و مقایسه میزان توجه به اخلاق و ارزش‌های انسانی در فیلم‌های سینمایی قبل و بعد از انقلاب اسلامی است. این پژوهش با روش تحلیل محتوا نوشته شده است. پژوهشگر در این پژوهش به این نتیجه رسیده است که در سینمای پیش از انقلاب، ارزش‌های اخلاقی جایگاهی فرعی و کوچک داشتند و در میان ابتدال و سطحی‌نگری، به سختی قابل تشخیص بودند. مظفری (۱۳۹۶) نیز در تحقیقی با نام «بازنمایی مفاهیم ایثار و شهادت در سینمای دفاع مقدس: تحلیل مقایسه‌ای فیلم‌های پرواز در شب و عقاب‌ها»، با در نظر داشتن اهمیت و نقش دفاع مقدس و سینمای منتسب به آن، از طریق تحلیل نشانه‌شناسی به رمزگشایی و بازنمایی مفاهیم ایثار و شهادت و ارزش‌ها و آرمان‌های دفاع مقدس و به طور تلویحی، سیاست‌های فرهنگی حاکم بر کشور در تولیدات سینمای دهه ۶۰ پرداخته است. نتیجه این تحقیق نشان می‌دهد که سینمای دفاع مقدس و سینمای جنگ به عنوان دو ژانر اصلی در بازنمایی جنگ، تفاوت‌های زیادی با یکدیگر دارند. در سینمای ژانر دفاع مقدس با استفاده از المان‌های مذهبی - معنوی از قبیل: پیشانی‌بند، قرآن، کبوتر، خون، آسمان، ساده‌زیستی، توکل، توسل و... تصویر اتوپیایی و مقدس (سورئال) از جنگ بازتولید می‌شود که چهره زشت و پلید جنگ را از آن می‌گیرد و به نوعی از واقعیات جنگ مانند: تجاوز، تعرض، قتل، کشتار، غارت و غیره آشنایی‌زدایی کرده، با جایگزینی المان‌های مذهبی - معنوی تصویری مقدس از جنگ را بازتولید می‌کند.

در میان تحقیقات خارجی هم می‌توان به پژوهش «چگونگی تکامل اخلاق» اشاره کرد که در آن، سیر تکاملی اخلاق فردی و اجتماعی توسط دوال، اوبر و ماسدو (۲۰۱۹) بررسی شده است. «فرانس دو وال» در کتاب *احساس برانگیز: مقدمات و فلاسفه: چگونه اخلاق تکامل یافت*، استدلال می‌کند که زیست‌شناسی تکاملی مدرن، جهان ژنتیکی را بسیار کم نور می‌کند، ژن‌های «خودخواه» ما را تأکید می‌کند و عادت ما را برای برچسب زدن رفتارهای اخلاقی به عنوان انسانی و کمتر متمدنانه به عنوان حیوان‌گرایی تقویت می‌کند. علم که به دنبال منشأ اخلاق انسانی است نه در تکامل بلکه در فرهنگ بشری، اصرار دارد که ما اخلاقی هستیم نه از روی ذات، بلکه از طریق فرهنگ (De Wall & other, 2019).

پروکاوا (۲۰۱۹) به تجزیه و تحلیل مداخله آمریکا در اروپا زیر ستم نازی‌ها در طول جنگ جهانی دوم و چگونگی نمایش این مداخله در فیلم می‌پردازد. این تحقیق با بررسی زیبایی‌شناسی بصری و سینمایی نشان می‌دهد که چگونه فیلم و مینی سریال‌ها به توجیه مداخلات ایالات متحده در خارج از کشور پاسخ داده‌اند. استدلال می‌شود که نیاز به آزادسازی اروپا از شر شیطان، به عنوان اصلی‌ترین هدف کاملاً اخلاقی [برای] نفوذ ارتش آمریکا در اروپا ضرورت دارد (Prokava, 2019).

مسنر و سات (۲۰۱۸) در تحقیقی با نام «مشروعیت بخشیدن به ویکی‌پدیا: چگونه روزنامه‌های ملی ایالات متحده دایره المعارف آنلاین را در پوشش خود قالب‌بندی و استفاده می‌کنند؟» به تحلیل چارچوب ویکی‌پدیا و استفاده از آن به عنوان منبع خبری توسط پنج روزنامه ملی ایالات متحده در یک دوره هشت ساله پرداخته‌اند. تجزیه و تحلیل محتوای منابع ویکی‌پدیا در سال ۲۰۱۱ در نیویورک تایمز، واشنگتن پست، وال استریت ژورنال، یواس‌ای تودی و کریستین ساینس مانیتور نشان داد که ویکی‌پدیا عمدتاً خنثی و مثبت است و به شکلی فزاینده به عنوان منبع خبری مورد استفاده قرار می‌گیرد. روزنامه‌ها با طرح‌بندی ویکی‌پدیا به عنوان منبعی معتبر و دقیق، به مشروعیت استفاده از دایره المعارف آنلاین کمک می‌کنند. همچنین با اجازه دادن به ویکی‌پدیا برای تأثیرگذاری در برنامه‌های خبری خود از آن به عنوان منبعی قابل اطمینان به طور روزافزون استفاده می‌کنند (Messner & South, 2011).

نمونه دیگر را کلین (۲۰۰۳) با عنوان «نگاهی انتقادی به سینمای دوران جنگ ویتنام در آسیا» انجام داده است. محقق می‌گوید: با در نظر گرفتن فیلم‌های متنوع به ترتیب زمانی، سعی کردم نمایندگی‌های آسیایی‌ها و به ویژه ویتنامی‌ها را توسط فیلم‌سازان اروپایی و آمریکایی قابل درک کنم. در این فیلم‌ها سربازان و غیرنظامیان ویتنامی را حمله‌گر، بی‌رحم و حتی سادیست، دوسوگرا و غیرمسئول نشان می‌دهند. این بیانات شرقی‌گرایی فیلم‌سازان آمریکایی به طور نهفته و آشکار ویتنامی‌ها را به عنوان انسان‌هایی منحوس و تغییرناپذیر قاب‌بندی کرده است (Klenin, 2003).

مفاهیم و چارچوب نظری

۱. تعریف مفاهیم

مضامین اخلاقی: اخلاق عبارت است از ملکات نفسانی و هیأت‌های روحی که اگر نفس به آن متصف شود، به سهولت کاری را انجام می‌دهد و باعث می‌شود کارها، زشت یا زیبا به آسانی از نفس متخلق به اخلاق خاص نشأت بگیرد. بر این اساس، اخلاق به «بد و خوب»، «بایدها و نبایدها» و «فضایل و رذایل» تقسیم می‌شود (کوثری، ۱۳۹۲: ۲۱۷). در این تحقیق، ما نیز به فضایل یا همان ارزش‌های اخلاقی و رذایل به معنای ضدارزش‌های اخلاقی پرداخته‌ایم. اخلاق شیوه‌ای است که صفات نفسانی خوب و بد و اعمال و رفتار اختیاری متناسب با آنها را معرفی می‌کند و شیوه‌ی تحصیل صفات نفسانی خوب و انجام دادن اعمال پسندیده و نیز دوری از صفات نفسانی بد و اعمال ناپسند را نشان می‌دهد.

دفاع مقدس: جنگ عراق با ایران که در ایران با نام جنگ تحمیلی یا دفاع مقدس یا جنگ هشت ساله و در زمان صدام در عراق با نام قادسیه صدام شناخته می‌شود، طولانی‌ترین جنگ متعارف در قرن بیستم میلادی و دومین جنگ طولانی این قرن، پس از جنگ ویتنام بود که نزدیک به هشت سال به طول انجامید. جنگ ایران و عراق به صورت رسمی در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ برابر با ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ آغاز شد. در این روز، درگیری‌های پراکنده مرزی بین دو کشور با یورش هم‌زمان نیروی هوایی عراق به ده فرودگاه نظامی و غیرنظامی ایران و تهاجم نیروی زمینی این کشور در تمام مرزها به یک جنگ تمام‌عیار تبدیل شد.

سینما: سینما یک رسانه دیداری شنیداری مبتنی بر فناوری است که علاوه بر بعد هنری،

فعالیت اقتصادی نیز به شمار می‌رود. یک اثر سینمایی که فیلم سینمایی نامیده می‌شود، از عناصر تصویر (به صورت مجموعه‌ای از فریم‌ها) و صدا (گفت‌وگو، صدا و موسیقی) تشکیل شده است. یک فیلم بر اساس فیلمنامه و توسط کارگردان، با هزینه تهیه‌کننده و مجموعه‌ای از بازیگرها، فیلم بردار و عوامل دیگر ساخته می‌شود. سینما جدیدترین شاخه هنر، معروف به هنر هفتم است که امروزه، یکی از عمومی‌ترین و محبوب‌ترین تولیدات هنری را ارائه می‌کند. سینما همچنین، به محل پخش عمومی فیلم سینمایی نیز گفته می‌شود.

سینمای دفاع مقدس: سینمای دفاع مقدس بخشی از فیلم‌های سینمای ایران را دربر می‌گیرد که از سال ۱۳۶۰ در سینمای ایران متولد شد. دفاع مقدس اصطلاحی است که از سوی ایرانیان در مورد جنگ ایران و عراق به کار می‌رود. دفاع مقدس به مجموعه فعالیت‌های نظامی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی انجام‌شده در ایران در طول هشت سال جنگ ایران و عراق اشاره می‌کند که موجب حفظ تمامیت ارضی ایران در برابر عراق شد. بسیاری از سینماگران، سینما را با جنگ تجربه کردند. فیلم‌هایی که در بستر جنگ ساخته شده‌اند، هیجان و حادثه را با حالات عرفانی و عدالت‌طلبی افراد در بطن جنگ پیوند می‌زنند که برای نمونه می‌توان به فیلم‌های نینوا (رسول ملاقلی‌پور، ۱۳۶۳)، آوای غیب (سعید حاجی‌میری، ۱۳۶۳)، پرواز در شب (رسول ملاقلی‌پور، ۱۳۶۵)، انسان و اسلحه (مجتبی راعی، ۱۳۶۸) و در مسلخ عشق (کمال تبریزی، ۱۳۷۰) اشاره کرد.

۲. چارچوب نظری

در این تحقیق، از نظریه چارچوب‌بندی^۱ یا قاب‌بندی استفاده شده است. «بنا بر تعریف انتمن^۲، چارچوب‌بندی در ارتباطات به معنای انتخاب برخی جنبه‌های یک واقعیت درک‌شده و برجسته کردن آنها در یک متن ارتباطی است» (زابلی‌زاده، ۱۳۹۳: ۹). در این تحقیق نیز برجسته کردن مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس و قاب‌بندی آنها بررسی شده است. این برجسته‌سازی بر اساس تأکید تولیدکنندگان فیلم صورت می‌پذیرد، زیرا «چارچوب نوعی تأکید بر

1. Framing
2. Entman

برجستگی جنبه‌های متفاوت یک موضوع است» (زابلی‌زاده، ۱۳۹۳: ۳۵). می‌توان گفت محصولات یا تولیدات رسانه‌ای، به‌ویژه تولیدات رسانه‌های تصویری، اعم از خبر، مستند و حتی یک سخنرانی یا مراسم دعا و نیایش، با واقعیت آن وقایع بسیار متفاوت هستند. در واقع، در فرایند ارتباطات رسانه‌ای، رسانه اقدام به بازنمایی واقعیت می‌کند و به‌طور حتم، معنای تولیدی در این فرایند، معنای تولیدشده به وسیله رسانه به شمار می‌رود، نه [همه] آنچه در واقعیت وجود دارد و رسانه در این فرایند، همواره خنثی و بی‌طرف نیست؛ «رسانه‌ها همچون آینه‌ای برای انعکاس واقعیت عمل نمی‌کنند، بلکه بر ساخت اجتماعی واقعیت تأثیر می‌گذارند» (مهدی‌زاده، ۱۳۸۷: ۹). برای مثال، محققان رسانه نشان داده‌اند که اخبار هرگز نمی‌تواند آینه واقعیت باشد، بلکه باید اخبار را نتیجه انتخاب‌های کمابیش آگاهانه دانست که در تعیین آنها عواملی همچون ارزش‌ها و هنجارهای روزنامه‌نگاری و اصول رایج گردآوری خبر، ملاحظات مالی، فناوری و نیاز و فشار منابع خبری نقش دارند. در سطحی انتزاعی‌تر، اخبار تحت تأثیر نظام رسانه‌ای و فرهنگ سیاسی و اینکه یک موضوع متعلق به حوزه وفاق، نابهنجاری یا مجادله مشروعیت در یک کشور است، قرار دارد (کریمی، ۱۳۹۴: ۵۰).

در پژوهش حاضر نیز سینمای دفاع مقدس همچون قابی در مقابل مخاطب قرار دارد که در آن سایر مؤلفه‌ها به کارگردان کمک می‌کند تا تابلویی با محتوای جنگ (دفاع مقدس)، آثار و پیامدها و حواشی آن را پیش روی مخاطب قرار دهد. از این قاب یا تابلو می‌توان پیام را به گوش مخاطب رساند. مؤلفه‌هایی که در این قاب می‌توان به وسیله آن پیام را به مخاطب رساند، شامل: قالب‌بندی، رنگ‌بندی، موضوع فیلم، محتوا، استفاده از چهره‌ها (زن، مرد، بزرگسال، پیر، جوان یا کودک) و... می‌شود. «شیفل» با ارائه یک الگوی فرایندی درباره اثر چارچوب‌سازی‌ها، به دو نوع چارچوب اشاره می‌کند: نخست، چارچوب رسانه‌ای و دوم، چارچوب فردی (دریافت‌کنندگان). شیفل تمایز مفهومی میان چارچوب‌های رسانه‌ای و فردی را به پیروی از «کیندر» و «ساندرز» انجام می‌دهد. کیندر و ساندرز معتقدند که چارچوب‌ها، هم به عنوان ترفندهای زبانی در گفتمان سیاسی و هم به مثابه ساختارهای درونی ذهن عمل می‌کنند (غیبی، ۱۳۹۶). از نمونه‌های تحقیق مبتنی بر نظریه چارچوب‌بندی می‌توان به تحقیق «مسنر» با عنوان «مشروعیت و یکی پدیا: چگونه روزنامه‌های آمریکا به قاب‌بندی دایره المعارف‌های برخط در مطالب مهمشان می‌پردازند؟» اشاره

کرد (Messner & South, 2011). همچنین کلین در مقاله‌ای دیگر، نگاهی انتقادی به سینمای دوران جنگ ویتنام در آسیا داشته است (Klenin, 2003). فرایند چارچوب‌سازی رسانه‌ها شبیه ساخت چارچوب برای خانه است که متناسب با اشیایی که در آن قرار می‌گیرد، برای آن چارچوبی تهیه می‌شود؛ ارتباط‌گر نیز متناسب با محتوای پیام خود، قالب و ساختاری برای آن انتخاب می‌کند (سلسله، ۱۳۹۰: ۲۶۸). در چارچوب‌سازی برای مضامین اخلاقی می‌توان دسته‌بندی زیر را ارائه کرد.

الف) فضایل اخلاقی

ارزش‌های اخلاقی، اعم از فضایل و رذایل و بایدها و نبایدهای اخلاقی را می‌توان از منظر دین به دست آورد (دادگران، ۱۳۹۴). فضایل اخلاقی همان خصلت‌های نیکو هستند که در اندیشه، گفتار و رفتار هر فرد ظهور و بروز پیدا می‌کنند و در سازندگی فرد و جامعه و نیز شکل‌گیری روابط سالم میان افراد جامعه نقش مؤثری ایفا می‌کنند. این فضایل شامل: صبر، حسن خلق، رعایت ادب و احترام، سخاوت و بخشش و... می‌شود. به تعبیر دیگر، رفتارهایی را که باعث ترویج زندگی اجتماعی رضایت‌بخش می‌شوند، «درست» و رفتارهایی که آن را خراب می‌کنند، «نادرست» می‌دانیم. اخلاق به همراه ملزومات زیستی برای بقا، جامعه همکاری‌محور را تقویت می‌کند که همه از آن سود می‌برند. در این زمینه، می‌توان به سخن والز صحنه گذارد که اخلاق به مثابه یک قرارداد اجتماعی عمل می‌کند (ولی‌زاده، ۱۳۹۳: ۴۹).

ب) رذایل اخلاقی

رذیل اخلاقی که از آن با عبارات متفاوتی همچون فعل غیراخلاقی در مقابل فعل اخلاقی و ضدارزش اخلاقی در مقابل ارزش اخلاقی یاد می‌شود، واژه‌ای است که در فرهنگ دین در برابر فضیلت اخلاقی به کار می‌رود و از آن، در مکاتب مختلف اخلاقی تعاریف متعدد و متفاوتی ارائه شده است (پوررمضان، ۱۳۹۷: ۱۲۷). رذایل اخلاقی شامل: حسد، کبر و غرور، غفلت از خدا، دروغ و... می‌شود. گرایش عقلانیت مذهبی در تفکر اخلاقی و آثار دکارت نشان می‌دهد که این فیلسوف نظریه سقراط را قبول داشته که فضیلت معادل معرفت و رذیلت معادل جهل است (صانعی، ۱۳۷۸: ۵۵).

ج) دسته‌بندی سه‌گانه اخلاق

دسته‌بندی دیگری در حوزه اخلاق ارائه می‌شود که مبنی بر اخلاق فردی، اخلاق اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای است و فضایل و رذایل زیر مجموعه هر کدام از این بخش‌ها قرار می‌گیرند.

- اخلاق فردی (شخصی)

اخلاق فردی، یعنی کارهایی که به خود شخص مربوط می‌شود و در انجام دادن آنها اصالتاً رابطه با خدا منظور نیست؛ هرچند ممکن است با خدا و احیاناً با مردم هم ارتباط پیدا کند (مرادی پور، ۱۳۹۲)؛ مثل شکم‌بارگی و شهوت‌رانی. قرآن کریم در آیات متعددی به این موضوع اشاره دارد که جدیت و کوشش در راه خدا برای فرد انسان، ارزش است و دستورات دیگری نیز برای تزکیه نفس به انسان می‌آموزد (عابدی، ۱۳۹۳). «عزت‌الله فولادوند» در مجله کلک از زبان برتراند راسل نوشته است: هیچ‌کس نه تماماً آزاد است و نه کاملاً برده. آدمی به همان حد که از آزادی بهره می‌برد، برای هدایت خویش به اخلاق شخصی نیز نیازمند است. اخلاق تنها به تکالیف من نسبت به همسایه‌ام محدود نمی‌شود؛ هر قدر هم تصور من از تکالیف درست باشد. نیک زیستن نیز تنها به ادای تکالیف اجتماعی و همگانی نیست؛ مسئله دیگری هم به نام کمال شخصی وجود دارد (راسل، ۱۳۷۶: ۱۴۶).

نظریه پردازان حوزه اخلاق معتقدند که اخلاق فردی به آن بخش از اخلاق اطلاق می‌شود که ناظر به تنظیم رابطه فرد با خود و خدای خود است. رفتار انسان در مواجهه با خود، جزو رفتار اخلاقی است. همچنین با مسائل اخلاقی زیادی مواجه هستیم که تنها جنبه فردی دارند و درباره انسان کاملاً صدق می‌کنند؛ برای مثال: صبر یا جزع در برابر مشکلات، شجاعت یا ترس در برابر پیشامدها، استقامت یا تنبلی در راه رسیدن به هدف، غفلت یا توجه نسبت به آفریدگار جهان، شکر یا کفران در برابر نعمت‌های بی‌پایان خداوند و... (قلعه قبادی، ۱۳۹۴: ۸۱). از جمله مؤلفه‌های شاخص و پربسامد اخلاق فردی در اندیشه امام رضا(ع)، توحیدباوری، ایمان، توکل، شکرگزاری، دعا، جهاد با نفس، سکوت، صبر، قناعت و شجاعت است (طایفی و فرخ‌نژاد، ۱۳۹۵: ۹۴).

- اخلاق اجتماعی

در رویکرد جامعه‌شناختی، اخلاق اجتماعی به آن دسته از منش‌ها و رفتارهایی اطلاق می‌شود که در تعاملات اجتماعی به منصفه ظهور و بروز می‌رسد. از این رو، چهره و نمای فرهنگی و اخلاقی جامعه در این تعاملات به تصویر کشیده می‌شود (کوثری، ۱۳۹۲: ۷۴). طیف‌ها و لایه‌های اخلاقی یک جامعه، به ویژه شاخصه‌های آن در قالب یک مدل ارائه می‌شود (عابدی، ۱۳۹۳: ۵۳). اخلاقی که متعلق به افعال و صفات اختیاری افراد جامعه و چگونگی ارتباط با آن باشد را اخلاق اجتماعی می‌نامیم (نیلی‌پور، ۱۳۸۷: ۳۸). اخلاق اجتماعی عبارت است از: تمام رفتارهای اختیاری فرد در مقابل دیگران، اعم از: همسر، پدر، مادر، فرزندان، خویشاوندان نزدیک فرد، غیرخویشان نزدیک و... این رفتار، چه به عنوان رفتار خاص شخص باشد، یا رفتار گروهی فرد (رفتارهای اعضای یک حزب یا گروه خاص در مقابل اشخاص یا گروه‌های دیگر، مانند رفتارهای سیاسی یا حرفه‌ای شخص در مقابل گروه‌ها یا افراد دیگر)، به دلیل قابلیت ارزش‌گذاری «رفتار اجتماعی» نامیده می‌شود که در مقابل رفتارهای فردی قرار می‌گیرد (صفتی، ۱۳۹۸: ۱۰۰).

در دین اسلام، رفتار اخلاقی در سطح اجتماع مورد توجه فراوان قرار گرفته است؛ توجه به حق الناس و وجود پادشاه‌های فراوان اخروی برای رفتار اخلاقی پسندیده از این نمونه‌هاست و نشان‌دهنده اهمیت جایگاه اخلاق اجتماعی در اندیشه اسلام است. از مهم‌ترین مؤلفه‌های اخلاق اجتماعی مورد تأکید در سیره امام رضا(ع)، خوش‌خلقی در خانواده، نیکی به پدر و مادر، صله رحم و کمک به خویشاوندان، کرامت ذاتی انسان، سخاوت، رفتار نیک با همسایه، امر به معروف و نهی از منکر، کمک به نیازمندان، میهمان‌نوازی، گشاده‌رویی، مهربانی و صداقت هستند. شناخت این مؤلفه‌ها و شاخصه‌های اخلاق فردی و اجتماعی در تنظیم رویکردهای رفتاری و گفتاری فرد و جامعه برای رسیدن به جامعه‌ای اخلاق‌محور اهمیت بنیادین دارد (طایفی و فرخ‌نژاد، ۱۳۹۵: ۱۱۳).

- اخلاق حرفه‌ای

در تعریف اخلاق حرفه‌ای می‌توان آن را مجموعه هنجارهای مثبت و منفی (بایدها و نبایدها) دانست که بر حرفه ویژه‌ای حاکم است و وظایف و تکالیف صاحبان حرفه را در ارتباط با خود و دیگران تعریف می‌کند. از منظر علم اخلاق می‌توان اخلاق حرفه‌ای را در چارچوب «اخلاق

دستوری» یا «اخلاق هنجاری» قرار داد و در اوضاع و احوال خاص و تطبیق اصول اخلاقی بر موارد خاص، انواعی از اخلاق هنجاری چون اخلاق تجاری، پزشکی، نظامی، تعلیم و تعلم، محیط زیست و غیره را با عنوان اخلاق عملی یا کاربردی پدید آورد (عباسی، ۱۳۹۷: ۹۷).

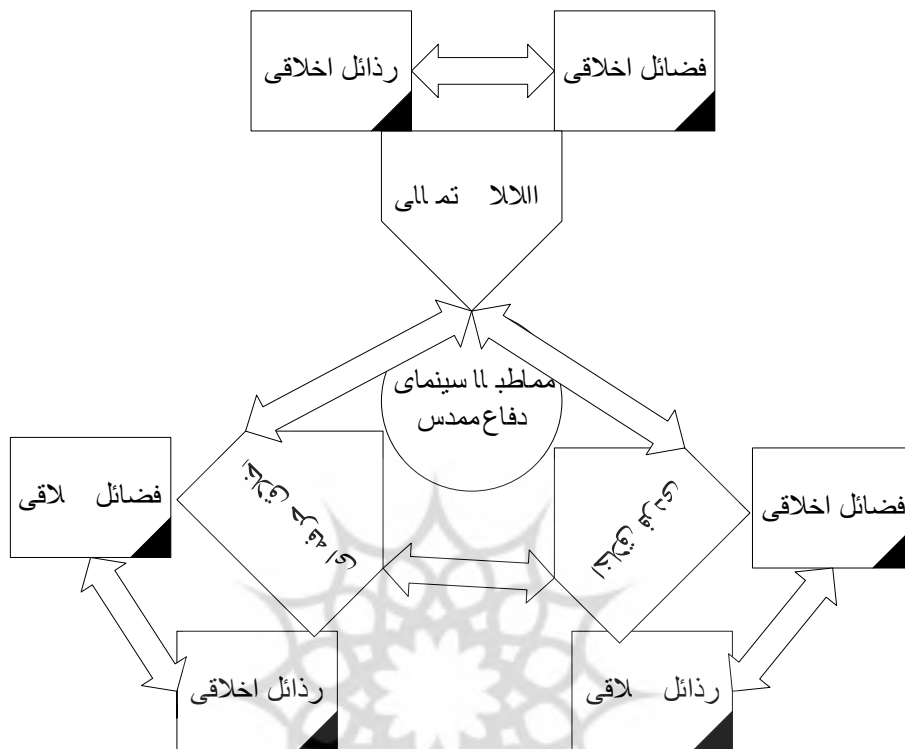
اخلاق نمایان کننده شخصیت فرد است و این اخلاق حرفه‌ای است که شخص را به شکل مطلوب، چه در جامعه چه در میان همکاران (هم‌زمان) مطرح می‌کند. در چارچوب اخلاق حرفه‌ای است که نقش‌پذیری افراد جامعه شکل می‌گیرد و توجه انسان‌ها به هم معطوف‌تر می‌شود، ارتباط اجتماعی بین اشخاص گسترش می‌یابد و مجموعه‌ای از هنجارها و رفتارهای درونی اخلاقی میان کارمندان و مدیران به وجود می‌آید. اخلاق حرفه‌ای در انجام دادن فعالیت‌هایی که مربوط به فرد متقابل (ارباب رجوع) می‌شود، نیز نقش مهمی ایفا می‌کند (انصاری، ۱۳۹۱: ۵۸). اخلاق حرفه‌ای در واقع، به نوبه خود باعث تحریک بسیاری از محرک‌ها و رفع بسیاری از ناهنجاری‌ها می‌شود (طاهری، ۱۳۹۳: ۴۴).

مدل مفهومی

برای مدل مفهومی می‌توان سه دسته مضامین اخلاقی شامل فردی، اجتماعی و حرفه‌ای ترسیم کرده، برای هر کدام فضایل و رذایل اخلاقی را تبیین کرد. بدین ترتیب، حاصل مدلی است که تبیین کننده شش دسته اخلاق در سینمای دفاع مقدس است. این مضامین با مخاطبان سینمای دفاع مقدس در تعامل هستند. چنانکه در شکل (۱) دیده می‌شود، فضایل و رذایل نیز می‌توانند بر یکدیگر تأثیر بگذارند و مضمون اخلاقی را در فیلم سینمای دفاع مقدس برای مخاطبان چارچوب‌بندی کنند.

تشریح مدل مفهومی

مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس مسائل فردی، اجتماعی و حرفه‌ای را شامل می‌شود. این مضامین اخلاقی مقوله‌های فضایل و رذایل را دربر می‌گیرد که شامل فضایل اخلاق فردی، اخلاق اجتماعی و فضایل اخلاق حرفه‌ای و همچنین رذایل اخلاق فردی، اخلاق اجتماعی و رذایل اخلاق حرفه‌ای می‌شود. فضایل اخلاق فردی عبارت از زیرمقوله‌های شجاعت، سعه صدر و

شکل ۱. نمودار مدل مفهومی

شکیبایی، صداقت، انجام عادات مذهبی، توکل و توجه به خدا، بخشش و ایثارگری، شکر و سپاس، امانت‌داری، وفاداری، احترام به هم‌نوع و پاسداشت ارزش‌هاست. رذایل اخلاق فردی نیز زیرمقوله‌های غفلت از خدا، ناسیاسی، ناامیدی، غرور و تکبر، خودخواهی، دروغ و فریبکاری را شامل می‌شود. در فضایل اخلاق اجتماعی زیرمقوله‌های مهربانی و گشاده‌رویی با مردم و خانواده، نیکی به پدر و مادر، صلح و رحم و کمک به خویشاوندان و همسایگان، بخشش و سخاوت‌مندی، مهمان‌نوازی، امر به معروف و نهی از منکر، صبر و بردباری، از خودگذشتگی و ایثارگری و صداقت مد نظر قرار گرفته و در رذایل اخلاق اجتماعی به عناصر ظلم و خشونت، خیانت،

ریاکاری، سوءظن، قضاوت، پیش داوری یا تهمت زدن و ... اشاره شده است. فضایل اخلاق حرفه‌ای به زیرمقوله‌های امانت‌داری، رعایت حق دیگران، مسئولیت‌پذیری، شرافت حرفه‌ای (ارزش قائل شدن برای کار، داشتن وجدان کاری، رعایت حق دیگران، استفاده درست از مقام و منصب، امانت‌داری، دادرزی و...)، تحمل سختی‌ها و رنج‌ها، شجاعت، ایثارگری و ... تقسیم شده است و ردایل اخلاق حرفه‌ای نیز شامل: ناسپاسی، خشونت و بدخلقی، افراط و تفریط، عدم مسئولیت‌پذیری، دروغ‌گویی، تکبر و ... می‌شود.

روش‌شناسی تحقیق

در این پژوهش بنا بر ویژگی‌های آن و لزوم استفاده از تحلیل محتوای فیلم‌های دفاع مقدس، از روش کمی بهره برده شده است. تحلیل محتوا، از شیوه‌های متداول روش کمی است. برنارد برلسون در تعریف تحلیل محتوا می‌نویسد: «تحلیل محتوا یک شیوه تحقیقی است که برای تشریح عینی، منظم و کمی محتوای آشکار پیام‌های ارتباطی به کار می‌رود» (Berelson, 1952: 18). از این رو، تحلیل محتوا روش مناسبی برای پاسخ دادن به سؤال‌هایی درباره محتوای یک پیام است. مهم‌ترین کاربرد تحلیل محتوا را می‌توان توصیف ویژگی‌های یک پیام برشمرد. دومین کاربرد آن، نتیجه‌گیری درباره فرستندگان پیام و دلایل یا پیامدهای پیام است. تحلیل محتوا، برای استنباط جنبه‌های فرهنگی پیام و تغییرات فرهنگی نیز به کار برده می‌شود. روش‌های مورد استفاده در این پژوهش مقوله‌ای و ارزیابی هستند. تکنیک مقوله‌ای مبتنی بر مقوله‌های ساخته‌شده از محتوا صورت می‌گیرد و تحلیل انجام‌شده پیام، شرحی از محتوا براساس مقوله‌هاست. مقوله‌ها واحد بررسی هستند که با توجه به هدف تحقیق برگزیده می‌شوند.

واحد تحلیل در این پژوهش صحنه‌هایی است که مضامین اخلاقی در قاب آنها شکل گرفته است. جامعه آماری این پژوهش عبارت‌اند از دوازده فیلم از برجسته‌ترین فیلم‌هایی که در ژانر دفاع مقدس در بازه زمانی چهار دهه (۶۰، ۷۰، ۸۰ و ۹۰) ساخته یا اکران شده‌اند و مضامین اخلاقی در آنها نقشی محوری دارد. این فیلم‌ها شامل: عقاب‌ها، کانی‌مانگا، باشو غریبه‌ای کوچک، آژانس شیشه‌ای، از کرخه تا راین، جنگ نفتکش‌ها، دوئل، میم مثل مادر، اخراجی‌ها (۱)، شیار ۱۴۳، تنگه ابوقریب و ماجرای نیمروز می‌شود.

سنجش روایی

از آنجا که عینیت یکی از پایه‌های اساسی روش علمی در هر تحقیق اجتماعی است، اگر به تحلیل محتوا نیز به صورت یک روش علمی بنگریم، باید جنبه عینیت در آن دقیقاً رعایت شود تا بتوان به یافته‌های تحقیق اعتماد داشت. بنابراین، سنجش و اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق (مقوله‌ها)، باید مورد بازبینی دقیق قرار گیرد تا بتوان به دستاوردهای تحقیق اعتماد کرد. در تمام پژوهش‌هایی که داده‌های تحقیق از طریق تحلیل محتوای کمی به دست می‌آید، برای اعتماد به کدگذاری مقوله‌ها و در نتیجه، رعایت اصل عینیت، لازم است ضریب قابلیت اعتماد (پایایی) برای هر مقوله تحقیق، جداگانه محاسبه شود. این ضریب به چند عامل بستگی دارد که دو مورد آن از همه مهم‌تر عبارت‌اند از: اول، روشنی تعاریف عملیاتی مقوله‌های تحقیق و جامع و مانع بودن آنها؛ دوم، دقت و مهارت کدگذاران در کار کدگذاری داده‌ها (رجبی، ۱۳۹۰). لازم به ذکر است که برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد، از فرمولی که ویلیام اسکات (William Scott) برای مقیاس اسمی ارائه کرده است، می‌توان استفاده کرد. روش اسکات از سایر روش‌های محاسبه ضریب قابلیت اعتماد مناسب‌تر است؛ زیرا تعداد زیرمقوله‌ها را در محاسبه ضریب در نظر می‌گیرد و بر این اساس، ضریب محاسبه‌شده، دقیق‌تر است (خواجویی‌نژاد، ۱۳۹۶). مقدار ضریب اسکات محاسبه‌شده ۰/۹۰ است که نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بالای کدگذاران است.

یافته‌های پژوهش و تحلیل

توصیف یافته‌ها برای ترسیم قاب‌بندی (چارچوب‌سازی) مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس را ابتدا با ارائه مشخصات آماری فیلم‌ها و سپس بیان یافته‌ها در مورد مضامین اخلاقی پی‌می‌گیریم.

۱. مشخصات آماری فیلم‌های مورد بررسی

در این بخش از پژوهش به توصیف مشخصات واحد تحلیل در فیلم‌های مورد بررسی می‌پردازیم. این توصیف نمای فیلم‌ها و واحدهای اخلاقی مورد بررسی را در آنها به نمایش می‌گذارد. در میان دوازده فیلم مورد بررسی در مجموع، ۵۹۰ واحد تحلیل برای مضامین اخلاقی

شناسایی و بررسی شدند.

با نگاهی به مقوله نام فیلم‌ها بیشترین مضامین اخلاقی در فیلم مادر و کمترین آنها در فیلم از کرخه تا راین دیده شد. در دهه ۸۰ نیز بیشترین فیلم‌های دفاع مقدس اکران شده است و این نشان می‌دهد که در این سال‌ها سینماگران برای ارائه محتوای پیام خود و تأکید برای انتقال محتوا، به طور برجسته به مضامین اخلاقی در راستای پیشبرد داستان و هویت بخشیدن به سینمای دفاع مقدس پرداخته‌اند. با توجه به اینکه گویه موضوع صحنه نگاه ویژه به حاشیه‌های جنگ، مشکلات و آسیب‌های مربوط به جنگ بوده است. همچنین درجداول توزیع فراوانی دیدیم که در مقوله موضوع فیلم بیشترین توجه به فیلم‌های منتقد جنگ بوده، پس از آن توجه به صحنه‌های فیلم‌های جنگی آموزنده، آرمانی - تبلیغی عامه‌پسند و کمترین توجه به سینمای کمدی جنگ بوده است. با توجه به نظریه قاب‌بندی که قاب‌ها بنیان‌گزينش، نمایش و پذیرش هستند، نخستین انتخاب سینماگران برای نمایش درون پیام، رابطه‌های انسانی، مهربانی و مردمی در بستر پیامدهای جنگ و رخداد سینمای مردمی جنگ بوده است.

از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ مقوله‌های مضامین اخلاقی در فیلم‌ها بیشترین نسبت یعنی ۱۰/۳ درصد یا ۶۱ واحد به فیلم میم مثل مادر اختصاص داشته است. سپس به ترتیب باشوغریه کوچک ۹/۷ درصد، دوئل ۹/۳ درصد، عقاب‌ها ۸/۸ درصد، اخراجی‌ها ۸/۵ درصد، کانی مانگا ۸/۳ درصد و پنج فیلم جنگ نفت کش‌ها، آژانس شیشه‌ای، شیار ۱۴۳، ماجرای نیمروز و تنگه ابوقریب هر کدام با ۷/۶ درصد و کمترین مقوله اخلاقی مطرح در فیلم‌های دفاع مقدس به از کرخه تا راین با ۶/۹ درصد تعلق دارد.

از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ موضوع فیلم بیشترین نسبت یعنی ۴۲ درصد یا ۲۴۸ واحد به فیلم‌های منتقد جنگ اختصاص داشته و کمترین نسبت یعنی ۹/۸ درصد یا ۵۸ واحد، به فیلم‌های کمدی جنگی اختصاص داشته است. فیلم‌های آرمانی - تبلیغی عامه‌پسند با ۳۲/۲ درصد و فیلم‌های جنگی آموزنده با ۱۶/۹ درصد گزینه‌های دیگر این توزیع به شمار می‌روند.

۲. بررسی آماری مضامین اخلاقی

در این بخش از پژوهش به توصیف یافته‌های پژوهش می‌پردازیم. با توجه به تعداد مقوله‌های مورد ارزیابی در این پژوهش، به ازای هر مقوله مورد بررسی، یک جدول توزیع فراوانی محاسبه و توصیف هر یک در ذیل آن ارائه شده است.

الف) مضامین اخلاقی در فیلم‌های مورد بررسی

به طور کلی سه دسته مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس شناسایی شده‌اند که در جدول (۱) مشاهده می‌شوند.

جدول ۱. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی بر حسب مضامین اخلاقی

مؤلفه	تعداد	درصد	درصد معتبر
فردی	۱۰۲	۱۷/۳	۱۷/۳
اجتماعی	۱۸۹	۳۲/۰	۳۲/۰
حرفه‌ای	۲۹۹	۵۰/۷	۵۰/۷
جمع	۵۹۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

از جمع ۵۹۰ واحد کد گذاری شده به لحاظ مضامین اخلاقی بیشترین نسبت، یعنی ۵۰/۷ درصد یا ۲۹۹ واحد به اخلاق حرفه‌ای و کمترین نسبت، یعنی ۱۷/۳ درصد یا ۱۰۲ واحد به اخلاق فردی اختصاص داشته است. اخلاق اجتماعی دربرگیرنده ۳۲ درصد از واحدهای تحلیل در این تحقیق است. تمرکز مضامین بر حرفه در سینمای دفاع مقدس تبیین کننده مضامین اخلاقی در اجرای مسئولیت‌های افراد، چه در جبهه‌ها چه پشت جبهه‌های دفاع مقدس است.

ب) مضامین اخلاق فردی در سینمای دفاع مقدس

از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ مضامین اخلاق فردی بیشترین نسبت یعنی ۱۱ درصد یا ۶۵ واحد، به فضایل و کمترین نسبت یعنی ۶/۳ درصد یا ۳۷ واحد، به رذایل اختصاص داشته است. درجداول بعدی توزیع فراوانی هر یک از فضایل و رذایل اخلاق فردی بررسی شده‌اند.

- مضامین فضایل اخلاق فردی در سینمای دفاع مقدس

با مشاهده جدول (۲) که بیانگر فضایل اخلاق فردی در فیلم‌های دفاع مقدس است و بر اساس یافته‌ها، بیشترین مورد انجام دادن تکالیف مذهبی (توکل و توجه به خدا و شکرگزاری) و کمترین مورد سعه صدر و شکیبایی بوده است.

جدول ۲. توزیع فراوانی واحدهای موردبررسی برحسب فضایل اخلاق فردی

درصد معتبر	درصد	تعداد	فضایل اخلاق فردی
۸۹/۰	۸۹/۰	۵۲۵	معتبر
۰/۸	۰/۸	۵	سعه صدر و شکیبایی
۴/۶	۴/۶	۲۷	انجام دادن تکالیف مذهبی
۳/۲	۳/۲	۱۹	وفاداری و امانت‌داری
۱/۲	۱/۲	۷	احترام به هم‌نوع
۱/۲	۱/۲	۷	احترام به ارزش‌ها
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۵۹۰	جمع

از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ فضایل اخلاق فردی، بیشترین نسبت یعنی ۴/۶ درصد یا ۲۷ واحد به انجام دادن تکالیف مذهبی (توکل و توجه به خدا، شکرگزاری و...) اختصاص داشته و کمترین نسبت، یعنی ۱/۲ درصد یا ۷ واحد مختص احترام به ارزش‌ها و به هم‌نوع بوده است. سایر نسبت‌ها به گزینه‌های دیگر این توزیع اختصاص دارد.

- مضامین رذایل اخلاق فردی در سینمای دفاع مقدس

جدول توزیع فراوانی (۳) نشان می‌دهد که سه دسته از رذایل اخلاق فردی در فیلم‌های مورد بررسی شناسایی شده‌اند. یافته‌ها نشان داد که بیشترین مورد، غفلت از خدا، ناسپاسی و ناامیدی و کمترین مورد دروغ و پنهان‌کاری بوده است.

جدول ۳. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی بر حسب رذایل اخلاق فردی

درصد معتبر	درصد	تعداد	رذایل اخلاق فردی
۹۳/۷	۹۳/۷	۵۵۳	معتبر
۲/۷	۲/۷	۱۶	غفلت از خدا، ناسپاسی و ناامیدی
۲/۲	۲/۲	۱۳	غرور، تکبر و خودخواهی
۱/۴	۱/۴	۸	دروغ و پنهان‌کاری
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۵۹۰	جمع

از میان ۵۹۰ واحد کد گذاری شده به لحاظ رذایل اخلاق فردی بیشترین نسبت، یعنی ۲/۷ درصد یا ۱۶ واحد به غفلت از خدا، ناسپاسی و ناامیدی اختصاص داشته و کمترین نسبت، یعنی ۱/۴ درصد یا ۸ واحد مختص دروغ و پنهان‌کاری بوده است. سایر نسبت‌ها به گزینه‌های دیگر این توزیع اختصاص دارد.

ج) مضامین اخلاق اجتماعی در سینمای دفاع مقدس

در باره مضامین اخلاق اجتماعی در فیلم‌های دفاع مقدس می‌توان گفت که از جمع ۵۹۰ واحد کد گذاری شده، بیشترین نسبت یعنی ۲۵/۹ درصد یا ۱۵۳ واحد به فضایل اختصاص داشته و کمترین نسبت، یعنی ۶/۶ درصد یا ۳۹ واحد مختص رذایل بوده است. این یکی از نقاط مثبت و تأثیر گذار فیلم‌ها بر مخاطبان در راستای بالا بردن فضایل اخلاقی در جامعه محسوب می‌شود. در جداول بعدی توزیع فراوانی هر یک از فضایل و رذایل اخلاق اجتماعی بررسی شده‌اند.

- مضامین فضایل اخلاق اجتماعی در سینمای دفاع مقدس

فضایل اجتماعی که دربرگیرنده همه افراد جامعه است، با احترام، مهربانی و گشاده‌رویی افراد تبیین می‌شود. جدول (۴) بیانگر سایر مضامین فضایل اخلاق اجتماعی در فیلم‌های دفاع مقدس است. یافته‌ها نشان می‌دهند بیشترین مورد، نوع دوستی و ایثارگری و کمترین مورد امر به معروف و نهی از منکر بوده است.

جدول ۴. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی بر حسب فضایل اخلاق اجتماعی

درصد معتبر	درصد	تعداد	فضایل اخلاق اجتماعی
۷۳/۹	۷۳/۹	۴۳۶	معتبر
۶/۳	۶/۳	۳۷	احترام، مهربانی و گشاده‌رویی با مردم و خانواده
۲/۲	۲/۲	۱۳	نیکی به پدر و مادر
۵/۸	۵/۸	۳۴	صله رحم و کمک به خویشاوندان و همسایه‌ها
۳/۶	۳/۶	۲۱	بخشش، سخاوتمندی، خیرخواهی و کمک به نیازمندان
۰/۵	۰/۵	۳	امر به معروف و نهی از منکر
۶/۹	۶/۹	۴۱	سعه صدر، از خودگذشتگی و ایثارگری
۰/۸	۰/۸	۵	صداقت
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۵۹۰	جمع

با توجه به توزیع فراوانی جدول (۴) باید اظهار داشت که از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ فضایل اخلاق اجتماعی بیشترین نسبت، یعنی ۶/۹ درصد یا ۴۱ واحد اختصاص به سعه صدر، از خودگذشتگی و ایثارگری داشته و کمترین نسبت، یعنی ۰/۵ درصد یا ۳ واحد نیز به امر به معروف و نهی از منکر اختصاص داشته است. سایر نسبت‌ها به گزینه‌های دیگر این توزیع اختصاص دارد.

- مضامین رذایل اخلاق اجتماعی در سینمای دفاع مقدس

در برابر فضایل اخلاقی، مضامین رذایل اخلاق اجتماعی از درصد بسیار پایین تری برخوردارند. جدول (۵) بیانگر این مطلب است. یافته‌ها نشان داد که بیشترین مورد، ظلم و خشونت و کمترین مورد افشا کردن راز و آبروی کسی را بردن، بوده است.

جدول ۵. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی بر حسب رذایل اخلاق اجتماعی

درصد معتبر	درصد	تعداد	رذایل اخلاق اجتماعی
۹۳/۶	۹۳/۶	۵۵۲	معتبر
۲/۵	۲/۵	۱۵	ظلم و خشونت
۰/۵	۰/۵	۳	خیانت
۰/۷	۰/۷	۴	ریا کاری
۱/۷	۱/۷	۱۰	سوظن، قضاوت، پیشداوری یا تهمت زدن
۰/۲	۰/۲	۱	افشا کردن راز و بردن آبروی افراد
۰/۸	۰/۸	۵	تمسخر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۵۹۰	جمع

با توجه به توزیع فراوانی جدول (۵) باید اظهار داشت که از جمع ۵۹۰ واحد کد گذاری شده به لحاظ رذایل اخلاق اجتماعی، بیشترین نسبت یعنی ۲/۵ درصد یا ۱۵ واحد اختصاص به ظلم و خشونت داشته و کمترین نسبت یعنی ۰/۲ درصد یا ۱ واحد به افشا کردن راز و بردن آبروی افراد اختصاص داشته است. سایر نسبت‌ها به گزینه‌های دیگر این توزیع اختصاص دارد.

(د) مضامین اخلاق حرفه‌ای در سینمای دفاع مقدس

در اخلاق حرفه‌ای هم می‌توان فضایل و رذایل را تقسیم‌بندی کرد. از جمع ۵۹۰ واحد کد گذاری شده به لحاظ مضامین اخلاق حرفه‌ای بیشترین نسبت، یعنی ۳۹ درصد یا ۲۳۰ واحد به فضایل اختصاص داشته و کمترین نسبت یعنی ۱۱/۴ درصد یا ۶۷ واحد، مختص رذایل بوده است. در جداول بعدی، توزیع فراوانی هر یک از فضایل و رذایل اخلاق حرفه‌ای بررسی شده‌اند.

- فضایل اخلاق حرفه‌ای در سینمای دفاع مقدس

مسئولیت‌پذیری به عنوان یک امر مهم، به ویژه در قالب اطاعت از فرماندهی و ایفای نقش مسئول هر رزمنده در جبهه، در فیلم‌های دفاع مقدس جایگاه مهمی دارد. یافته‌ها نشان داد بیشترین مورد به خطر انداختن جان برای وطن (ایثارگری) و کمترین مورد شهامت در رأی و آزاداندیشی بوده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی برحسب فضایل اخلاق حرفه‌ای

درصد معتبر	درصد	تعداد	فضایل اخلاق حرفه‌ای
۱۷/۸	۶/۹	۴۱	مسئولیت‌پذیری
۲۲/۶	۸/۸	۵۲	شرافت حرفه‌ای
۷/۰	۲/۷	۱۶	صبر و بردباری
۵/۲	۲/۰	۱۲	شهامت در رأی و آزاداندیشی
۳۴/۸	۱۳/۶	۸۰	شجاعت و ایثارگری
۱۲/۶	۴/۹	۲۹	خوش خلقی، خوشحال کردن دیگران و گره‌گشایی از کار مردم
۱۰۰/۰	۳۹/۰	۲۳۰	جمع
	۶۱/۰	۳۶۰	نامشخص
	۱۰۰/۰	۵۹۰	جمع

با توجه به توزیع فراوانی جدول (۶)، باید اظهار داشت که از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ فضایل اخلاق حرفه‌ای بیشترین نسبت، یعنی ۱۳/۶ درصد یا ۸۰ واحد به شجاعت و ایثارگری اختصاص داشته و کمترین نسبت، یعنی ۲ درصد یا ۱۲ واحد مختص شهامت در رأی و آزاداندیشی بوده است. سایر نسبت‌ها به گزینه‌های دیگر این توزیع اختصاص دارد. این امر بیانگر روحیه شهادت‌طلبی در مضامین اخلاقی سینمای دفاع مقدس است.

- رذایل اخلاق حرفه‌ای در سینمای دفاع مقدس

هرچند رذایل اخلاق حرفه‌ای به میزان بسیار کمتری در برابر فضایل در فیلم‌های دفاع مقدس به چشم می‌خورند، اما همین مقدار می‌تواند امکان مقایسه را برای بینندگان فیلم‌ها فراهم کند. یافته‌ها نشان داد که بیشترین مورد خشونت، بدخلقی و ناسپاسی و کمترین مورد عدم مسئولیت‌پذیری بوده است.

جدول ۷. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی برحسب رذایل اخلاق حرفه‌ای

رذایل اخلاق حرفه‌ای	تعداد	درصد	درصد معتبر
معتبر	۵۲۳	۸۸/۶	۸۸/۶
خشونت و بدخلقی ناسپاسی	۱۶	۲/۷	۲/۷
عدم مسئولیت‌پذیری	۷	۱/۲	۱/۲
دروغگویی و پنهانکاری	۸	۱/۴	۱/۴
تکبر و بیهوده‌گویی	۸	۱/۴	۱/۴
تجاوز و تعدی	۱۲	۲/۰	۲/۰
سودجویی و منفعت‌طلبی	۱۶	۲/۷	۲/۷
جمع	۵۹۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

با توجه به توزیع فراوانی جدول (۷)، باید اظهار داشت که از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ رذایل اخلاق حرفه‌ای بیشترین نسبت، یعنی ۲/۷ درصد یا ۱۶ واحد به خشونت، بدخلقی و ناسپاسی اختصاص داشته و کمترین نسبت، یعنی ۱/۲ درصد یا ۷ واحد مختص به عدم مسئولیت‌پذیری (افراط و تفریط) بوده است. سایر نسبت‌ها به گزینه‌های دیگر این توزیع اختصاص دارد.

ه) مخاطبان مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس

مخاطب‌شناسی فیلم‌ها بر اساس مضامین اخلاقی از اهمیت زیادی برخوردار است؛ زیرا هر فیلمی برای مخاطبان خاصی ساخته می‌شود. مخاطبان فیلم‌های دفاع مقدس عامه مردم هستند. جدول (۸) همین مطلب را بیان می‌کند.

جدول ۸. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی برحسب نشانگه (خطاب) مؤلفه‌های اخلاقی
صحنه‌های فیلم‌های دفاع مقدس

نشانگه	تعداد	درصد	درصد معتبر
مسئولان	۱۴۹	۲۵/۳	۲۵/۳
عامه مردم	۳۸۲	۶۴/۷	۶۴/۷
خانواده رزمندگان و جانبازان	۴۶	۷/۸	۷/۸
سایر	۱۳	۲/۲	۲/۲
جمع	۵۹۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

با توجه به توزیع فراوانی جدول (۸)، باید اظهار داشت که از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ نشانگه (خطاب) مؤلفه‌های اخلاقی صحنه‌های فیلم‌های دفاع مقدس بیشترین نسبت، یعنی ۶۴/۷ درصد یا ۳۸۲ واحد به عامه مردم اختصاص داشته و کمترین نسبت، یعنی ۷/۸ درصد یا ۴۶ واحد مختص خانواده رزمندگان و جانبازان بوده است. سایر نسبت‌ها به گزینه‌های دیگر این توزیع اختصاص دارد. توجه کمتر به خانواده شهدا شاید به این دلیل است که آنها نیاز کمتری به آموزش و یادگیری مقوله‌های فضایل اخلاقی با مضمون دفاع مقدس دارند و در مقابل عموم مردم باید این فضایل را با دیدن فیلم‌ها، پیش رو داشته باشند و در خود نهادینه کنند.

(و) جهت‌گیری اخلاقی در سینمای دفاع مقدس

با بررسی جهت‌گیری مضامین اخلاقی در فیلم‌های دفاع مقدس مشاهده می‌شود که مضامین با جهت‌گیری مثبت در رتبه اول قرار دارند. به این معنا که بیشترین مورد به مضامین اخلاقی و کمترین مورد به مضامین غیراخلاقی مربوط بوده است. همچنین نوع جهت‌گیری اخلاقی صحنه منفی، بیشترین مورد به مضامین غیراخلاقی و کمترین مورد به مضامین اخلاقی اختصاص داشته است.

جدول ۹. توزیع فراوانی واحدهای مورد بررسی بر حسب نوع جهت گیری اخلاقی صحنه

نوع جهت گیری اخلاقی صحنه	تعداد	درصد	درصد معتبر
مثبت	۴۴۶	۷۵/۶	۷۵/۹
منفی	۱۴۲	۲۴/۱	۲۴/۱
جمع	۵۸۸	۹۹/۷	۱۰۰/۰
خنثی	۲	۰/۳	
جمع	۵۹۰	۱۰۰/۰	

با توجه به توزیع فراوانی جدول (۹) باید اظهار داشت که از جمع ۵۹۰ واحد کدگذاری شده به لحاظ نوع جهت گیری اخلاقی صحنه بیشترین نسبت، یعنی ۷۵/۶ درصد یا ۴۴۶ واحد به زیر مقوله مثبت اختصاص داشته و کمترین نسبت، یعنی ۲۴/۱ درصد یا ۱۴۲ واحد مختص زیر مقوله منفی بوده است. توجه به بار مثبت، یعنی همان فضایل فردی، اجتماعی و حرفه‌ای از اهداف مهم فیلم‌های دفاع مقدس است. فیلم‌های دفاع مقدس بسیار اندک، ۰/۳ درصد جهت گیری خنثی را در قالب مضامین اخلاقی ارائه کرده‌اند.

نتیجه گیری

پس از انتخاب هدفمند دوازده فیلم شاخص سینمای دفاع مقدس و تحلیل محتوای کمی ۵۹۰ واحد تحلیل صحنه، تحلیل محتوای مضامین اخلاقی در فیلم‌های دفاع مقدس نشان داد که در مقوله مضمون فیلم‌ها بیشترین توجه به فیلم‌های منتقد جنگ و کمترین توجه به سینمای کم‌دی جنگی بوده است. مضامین اخلاقی فیلم‌ها بیشتر بر اخلاق حرفه‌ای، مانند ایشارگری متمرکز بوده است و اخلاق اجتماعی و فردی در رتبه کمتری قرار دارند. در فیلم‌ها به فضایل اخلاقی، مانند نوع دوستی بسیار بیشتر از ردایل فردی، مانند بدخلقی و ناسپاسی توجه شده است. به لحاظ فضایل اخلاق اجتماعی بیشترین نسبت را نوع دوستی و ایشارگری به خود اختصاص داده‌اند و کمترین نسبت به امر به معروف و نهی از منکر اختصاص دارد. به لحاظ ردایل اخلاق اجتماعی بیشترین

نسبت، پرداختن به ظلم و خشونت است و کمترین نسبت، به افشا کردن راز و بردن آبروی افراد اختصاص دارد. جهت گیری مضامین اخلاقی هم نشان دهنده آن است که از نظر نوع جهت گیری اخلاقی صحنه مثبت، بیشترین مورد به مضامین اخلاقی و کمترین مورد به مضامین غیراخلاقی مربوط بوده است. همچنین نوع جهت گیری اخلاقی صحنه منفی، بیشترین مورد به مضامین غیراخلاقی و کمترین مورد به مضامین اخلاقی اختصاص داشته است.

پیشنهادها

- در فیلم های سینمای دفاع مقدس به مضامین اخلاق اجتماعی، مانند سعه صدر و بردباری بیشتر پرداخته شود، زیرا برخی از این مضامین بسیار میان رزمندگان وجود داشته است، اما جای خالی آنها در فیلم ها احساس می شود.
- پیشنهاد می شود که کارگردانان سازنده فیلم های دفاع مقدس به خانواده شهدا و ایثارگران نگاه ویژه ای داشته باشند.
- این پژوهش از اولین مطالعاتی است که به طور خاص به موضوع مضامین اخلاقی در سینمای دفاع مقدس پرداخته و طبیعتاً در گام های ابتدایی ورود به یک موضوع تازه، نگاهی همه جانبه و کلی نگر به آن داشته است. به همین دلیل، پیشنهاد می شود به جای بررسی کلی ابعاد اخلاقی، به هر بعد اخلاقی به صورت جداگانه پرداخته شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

۱. انصاری، محمدسعید (۱۳۹۱). ارائه چارچوبی بر پایه کارت امتیاز متوازن با نگرش فرهنگ‌سازمانی. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشگاه پیام نور استان تهران، مرکز پیام نور تهران.
۲. پوررمضان، سید نصراله (۱۳۹۷). بررسی مقایسه‌ای فضایل و رذایل در بوستان و گلستان سعدی. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه مازندران.
۳. دادگران، سیدمحمد؛ زندی، مهسا و امیری، مریم (۱۳۹۴). بررسی تأثیر نقش فرهنگی سینمای ایران بر پایبندی ارزش‌های اخلاقی جوانان (مطالعه موردی: تهران منطقه ۵). **ماهنامه مطالعات رسانه‌ای**، دوره ۱۰، شماره ۳، ص ۷-۲۰.
۴. رجبی، محمد (۱۳۹۰). رسانه‌ها و ارزش‌های اخلاقی خانواده: تحقیقی در سریال «در جستجوی پدر شبکه فارسی ۱». **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده ارتباطات، دانشگاه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
۵. خواجه‌بوی‌نژاد، حمیدرضا (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی بازتاب خبری نتایج انتخابات دهمین دوره مجلس شورای اسلامی در خبر ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و خبر شصت دقیقه شبکه بی بی سی فارسی از ۱۷ اسفند ۹۴ تا ۶ فروردین ۹۵. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق - قیام دشت.
۶. زابلی‌زاده، اردشیر (۱۳۹۳). **چارچوب‌بندی، خبر و رسانه**، تهران: دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه.
۷. سلسله، محسن (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی پوشش خبری شبکه‌های تلویزیونی فراملی از کشورهای اسلامی و جهان تحلیل محتوای اخبار پرس تی وی، الجزیره انگلیسی، نیل اینترنشنال، راشا تودی، بی‌بی‌سی ورلد نیوز و سی ان ان اینترنشنال. **پایان‌نامه دکتری تخصصی (PhD)**، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی.
۸. صابری، محمد و سزای تورک، محمت (۱۳۹۶). اخلاق و ارزش‌های انسانی در فیلم‌های سینمایی قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران. **اخلاق در علوم و فناوری**، سال ۱۲، شماره ۲.
۹. صانعی دره‌بیدی، منوچهر (۱۳۷۸). **فلسفه اخلاق در تفکر غرب**، تهران: فافا.

۱۰. صفتی، گل بهرام (۱۳۹۸). تبیین مبانی و ویژگی‌های فلسفه اخلاق از منظر امام محمد غزالی. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، جامعه المصطفی العالمیه - واحد گرگان.
۱۱. طاهری، مهین (۱۳۹۳). تأثیر توافق اجتماعی و دامنه پیامدهای آن بر تصمیم‌گیری اخلاقی حساب‌رسان. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
۱۲. طایفی، شیرزاد و فرخ‌نژاد، سجاد (۱۳۹۲). درآمدی بر مؤلفه‌های اخلاق فردی و جمعی در اندیشه امام رضا. **سومین کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی**.
۱۳. عابدی، علیرضا (۱۳۹۳). بررسی نقش رزمندگان دفاع مقدس در ارتقای اخلاق اجتماعی. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده علوم انسانی، مرکز پیام نور تهران.
۱۴. عباسی، نریمان (۱۳۹۷). طراحی و تبیین مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای (مورد مطالعه: دبیران متوسطه دوم آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی). **پایان‌نامه دکتری تخصصی (PhD)**. دانشگاه ارومیه، پردیس دانشگاهی.
۱۵. غیبی، نوشین (۱۳۹۶). مطالعه نقش رسانه‌های جمعی در هویت ملی زنان شهر اصفهان. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده علوم اجتماعی، پردیس علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه یزد.
۱۶. راسل، برتراند (۱۳۷۶). اخلاق فردی و اجتماعی. ترجمه عزت‌الله فولادوند، **مجله کلک**، شماره ۸۵ و ۸۶، فروردین و تیر.
۱۷. فولادی، محمد (۱۳۹۰). اخلاق رسانه: بایدها و نبایدهای اخلاقی در رسانه ملی. **نشریه معرفت اخلاقی**، شماره ۱، صص ۱۱۱-۱۳۵.
۱۸. قلعه‌قبادی، فرحناز (۱۳۹۴). آموزه‌های اخلاقی عرفانی در غزلیات بیدل. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه.
۱۹. کریمی، شیرزاد (۱۳۹۴). بررسی چگونگی بازتاب خبری بمباران شیمیایی سردشت در رسانه‌های خارجی. **پایان‌نامه کارشناسی ارشد**، دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
۲۰. کوثری، مسعود و عموری، عباس (۱۳۹۲). واکاوی اخلاق در نهاد خانواده، **فصلنامه علوم اجتماعی**. جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، شماره ۱. صص ۱۰۳-۱۲۴.

۲۱. مرادی پور، جلال (۱۳۹۲). بررسی رویکرد نهج البلاغه به اخلاق اجتماعی. **پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه قم.**
۲۲. مظفری، نادر (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی اخبار مجرمانه صفحه حوادث روزنامه‌های کشور با الگوی مطلوب (تحلیل محتوای سه روزنامه ایران، همشهری و آفتاب یزد در سال ۱۳۸۸). **پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی.**
۲۳. مهدی‌زاده، سیدمحمد (۱۳۸۷)، **رسانه‌ها و بازنمایی،** تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
۲۴. ولی‌زاده، راحیل (۱۳۹۳). ریشه‌های اخلاق از دیدگاه فرانس دی وال، **ماهنامه علمی و پژوهشی جستارهای فلسفی،** شماره ۲۶. صص ۱۲۹-۱۴۸.
25. Berelson, Bernard (1952). *Content Analyses in Communication Research*, New York: The Free Press.
26. Danovi R. *Essais sur la déontologie*. Nemesis. Editions Nemesis Bruxelles. 2002; 237. Available from: google: Laure Bertrand - mémoire - L'influence de la déontologie sur ..dial.uclouvain.be> PDF_01 Accessed Apr 15, 2019.
27. De Waal F, Macedo S E, & Ober J. E. *Primates and philosophers: How morality evolved*. Princeton University press. 2006. Available from: google Primates and Philosophers | Princeton University Press press.princeton.edu > books > paperback > primates-an.. Accessed Feb 20, 2019
28. Framing (social sciences)-Wikipedia Available from: google: en.wikipedia.org> wiki > Framing (social sciences) May 5, 2019.
29. Kleinen, J. Framing "the Other". A critical review of Vietnam war Movies and their representation of Asians and Vietnamese. *Asia Europ Journal*. 2003; 1(3) 433-451. Available from: google framing "the Other". A critical review of Vietnam war movies... www.researchgate.net >publication> 226765793_far. Accessed May 1, 2018.
30. Messner, M. & South, J. Legitimizing Wikipedia: How US national newspapers frame and use the online encyclopedia in their coverage. *Journalism Practice*. 2011; 5(2): 145-160.
31. LEGITIMIZING WIKIPEDIA: How US national newspapers ... LEGITIMIZING WIKIPEDIA: How US national newspapers ... Available from: google www.tandfonline.com> doi > abs Accessed May 28, 2018.
32. Prorokova TO. US-American Intervention in Europe: Morality, Justice, and Freedom in World War II Cinema. *Journal of Military Ethics*. (2019); 18(2): 96-109. Available from: google US-American Intervention in Europe: Morality, Justice, and ...www.tandfonline.com > full > 15027570.2019.1651978. sep 21, 2019.---